

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-143>

УДК 336.7:336.2:331.5

МОНЕТАРНІ ЧИННИКИ ТА ФІСКАЛЬНІ НАСЛІДКИ ФЛУКТУАЦІЙ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

MONETARY FACTORS AND FISCAL CONSEQUENCES OF FLUCTUATIONS IN THE LABOR MARKET OF UKRAINE

Сідельникова Лариса Петрівнадоктор економічних наук, професор,
Херсонський національний технічний університет
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7182-2923>**Кібенко Віталій Васильович**магістр,
Херсонський національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9492-8157>**Sidelnykova Larysa, Kibenko Vitalii**

Kherson National Technical University

Досліджено вплив інструментів монетарної політики на функціонування вітчизняного ринку праці та визначено фискальні наслідки оподаткування заробітної плати найманих працівників. Встановлено основні тенденції ринку праці України до повномасштабного вторгнення РФ та в умовах воєнного стану. Проведено порівняння рівня безробіття в Україні та в європейських країнах. Розглянута динаміка середньомісячної заробітної плати за галузями економіки та встановлено взаємозв'язок її розміру з активністю застосування господарюючими суб'єктами механізму банківського кредитування. Доведено, що системне використання суб'єктами реального сектору економіки кредитних коштів позитивно впливає на фінансові аспекти вітчизняного ринку праці, дозволяючи підвищувати рівень заробітної плати та генеруючи щорічне зростання мобілізованих до бюджету обсягів податку на доходи фізичних осіб із заробітної плати найманих працівників.

Ключові слова: монетарна політика, податкова політика, ринок праці, державні фінанси, поведінкові чинники, податок на доходи фізичних осіб.

The influence of monetary policy instruments on the functioning of the domestic labor market and the fiscal consequences of taxation of wages of employees are determined. The main trends of the labor market of Ukraine before the full-scale invasion of the Russian Federation and under martial law are established. It is proved that as a result of unemployment, the country incurs significant financial losses, losing revenues to budgets and social funds, retaining the unemployed and compensating them for losses in income for the period of searching for new jobs. The unemployment rate in Ukraine and in European countries is compared. The dynamics of the average monthly wage by sectors of the economy and the relationship between its size and the activity of the application of the mechanism of bank lending by business entities is considered. It is determined that the largest volume of bank lending is used by business entities engaged in wholesale and retail trade, as well as industrial enterprises. The average interest rate on new loans for business entities in 2023 is presented and it is emphasized that by changing the discount rate, the National Bank of Ukraine directly affects short-term rates in the money market, stimulating or restraining the creation of new jobs. It is proved that the systematic use of credit funds by the real sector of the economy has a positive impact on the financial aspects of the domestic labor market, allowing to increase the level of wages. At the same time, the subjects of the intellectual economy and the financial sector provide a high level of wages, using bank loans only occasionally. In turn, a consistent increase in the level of wages has positive fiscal consequences, as it generates an annual increase in the amount of personal income tax mobilised to all levels of the budget system of Ukraine. It is confirmed by calculations that the key fiscal role in the revenues of this tax to the budget is played by the tax paid by tax agents from the income of the taxpayer in the form of wages. It is substantiated that the adaptive shocks of labor supply and demand in 2022 caused by massive external and internal migration are gradually levelled, and business and the population adapt to new realities.

Keywords: monetary policy, tax policy, labor market, public finances, behavioral factors, personal income tax.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію незалежної України згенерувало адаптаційні шоки на всіх рівнях суспільного відтворення. Загроза життю та здоров'ю населення від ведення бойових дій та обстрілів населених пунктів, окупаційні ризики, руйнація звичних умов життя та невизначеність майбутнього призвели до масової зовнішньої та внутрішньої міграції. Так, за даними Агентства ООН у справах біженців, за межами України наразі перебуває майже 6,5 млн. наших співгромадян, які виїхали з країни після 24 лютого 2022 року (у тому числі у 2023 році – приблизно 200 тис. осіб). І це – лише офіційна кількість осіб, зареєстрованих у статусі біженців або таких, що потребують тимчасового захисту [1, с. 123]. Отже, однією з констант вітчизняного ринку праці в умовах воєнного стану є його вузькість, тобто наявність дисбалансу між попитом і пропозицією робочої сили, що проявляється у великій кількості можливостей для працевлаштування та дефіциті працівників, які можуть і хочуть зайняти ці робочі місця. Підтвердженням є результати опитування 534 промислових підприємств усіх розмірів з 21 регіону України, проведеного Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій у травні 2024 року, за якими однією з головних перешкод для ведення бізнесу у воєнний час 49% респондентів назвали брак робочої сили внаслідок призову та/або виїзду співробітників. Важливим в цьому контексті є дослідження впливу монетарних і фіскальних інструментів на стабілізацію ринку праці в Україні в умовах війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу сучасних трендів ринку праці України і проблематиці безробіття присвячені праці Т. Городецької, Е. Лібанової, О. Касперович, М. Кужелева та ін. Вплив інструментів монетарної політики на зайнятість населення є об'єктом досліджень як вітчизняних (В. Близнюк, І. Лук'яненко, А. Нечипоренко, І. Рекуненко та ін.), так і зарубіжних (Д. Андольфатто, К. Мендічіно, К. Моран, С. Хендрі та ін.) науковців. Фіскальні наслідки оподаткування доходів фізичних осіб у вигляді заробітної плати вивчали В. Андрущенко, В. Мельник, О. Найдено, В. Опарін, М. Слатвінська, К. Швабій та ін. Дослідженню впливу ставок особистого прибуткового оподаткування на динаміку валового внутрішнього продукту та бюджетних ресурсів держави приділили увагу Т. Вермер, Дж. Клойн, К. Мертенс, Дж. Олея, М. Равн.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, повномасштабна російська агресія значною мірою переформатувала парадигму вітчизняного бізнес-середовища через низьку прогнозованість розвитку подій, непередбачуваність спектру фіскальних реакцій уряду та високий рівень фінансових ризиків. Коригування в умовах війни зазнали і ключові аспекти функціонування ринку праці України, що потребує додаткових досліджень монетарних та фіскальних параметрів впливу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження впливу інструментів монетарної політики на функціонування вітчизняного ринку праці та визначення фіскальних наслідків оподаткування заробітної плати найманих працівників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Подолавши кризові явища 1990-х та негативні наслідки фінансово-економічної кризи 2008–2009 років, вітчизняний ринок праці нарешті досяг певного рівня стабільності та передбачуваності. Разом з тим, повномасштабна агресія РФ переформатувала, здавалося б, сталі тенденції у сфері зайнятості і поглибила демографічні та соціальні ризики на ринку праці в умовах невизначеності.

Так, на рис. 1 наведена загальна кількість безробітного населення в Україні, чисельність офіційно зареєстрованих безробітних, а також розраховано рівень безробіття (як співвідношення кількості безробітних та економічно активного населення) впродовж останніх 10 років.

Зазначимо, що після початку повномасштабного вторгнення РФ Міністерство фінансів України призупинило публікацію офіційних даних щодо кількості безробітного населення, тому відповідні дані на рис. 1 обмежуються 2021 роком. Натомість маємо можливість дослідити динаміку кількості зареєстрованих безробітних в період 2014–2023 років. Як бачимо, у 2021–2023 роках прослідковується тенденція щодо поступового скорочення цього показника – порівняно з 2020 роком кількість зареєстрованих безробітних зменшилася у 2023 році майже у 5 разів. Разом з тим, офіційна статистика не відображає тих, хто уникає мобілізації, а за останні півтора року з офіційного ринку праці в Україні звільнилися приблизно 1,5 млн. працівників через необхідність стати на військовий облік.

Зі зміною у 2024 році правил щодо отримання допомоги на проживання внутрішньо

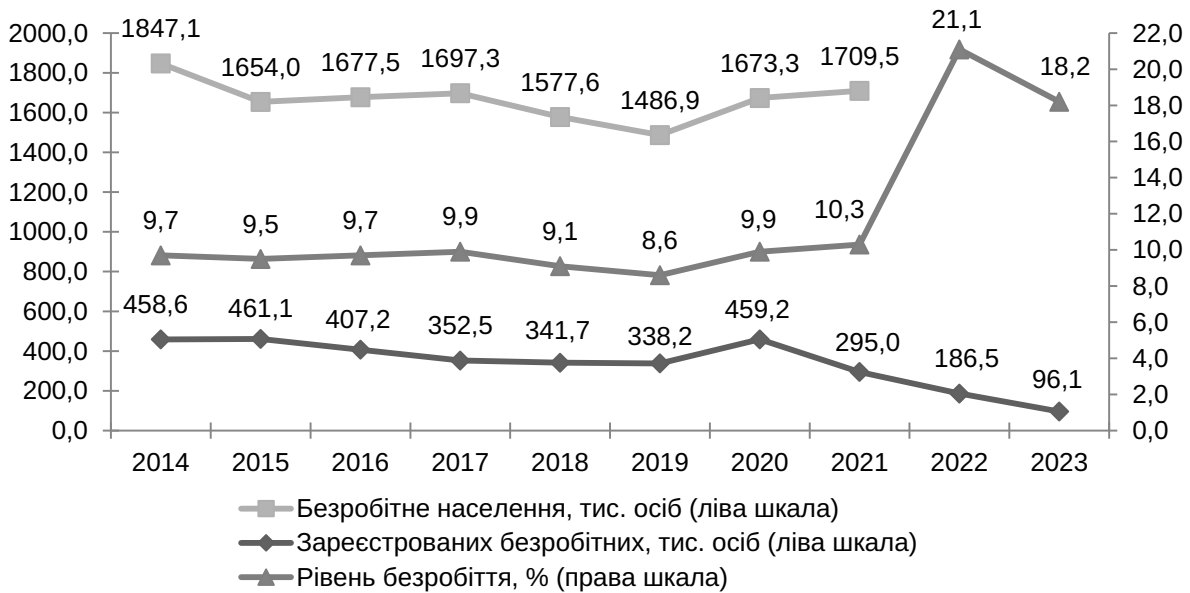

Рис. 1. Рівень безробіття в Україні, %

Джерело: складено авторами за даними [2; 3]

переміщеним особам, кількість зареєстрованих безробітних в Україні почала збільшуватися. Так, станом на кінець травня поточного року зазначений показник становив 115,8 тис. осіб, разом з тим, у зв'язку з проведенням активної мобілізаційної кампанії прогнозуємо його поступове зменшення.

Що стосується рівня безробіття в Україні, слід відзначити його стрімке зростання під час повномасштабної військової агресії РФ. Водночас маємо розуміти, що офіційні дані не відображають реального стану вітчизняного ринку праці, адже висвітлюють відомості лише про зареєстрованих у Центрі зайнятості безробітних. Враховуючи те, що основна маса зовнішніх мігрантів виїхали з прифронтових або тимчасово окупованих територій, місць ведення активних бойових дій, для яких характерними є руйнування виробничих потужностей, релокація або призупинення діяльності підприємств, згорання бізнесу та масове звільнення працівників, вони є потенційними безробітними за умови їхнього повернення та міграції в межах нашої країни. Отже, офіційна статистика, з одного боку, фіксує чисельність населення України без урахування зовнішніх міграційних процесів, що є цілком доречно, з іншого - нівелює рівень безробіття в країні лише до кількості офіційно зареєстрованих безробітних [1, с. 123]. У 2022 році рівень безробіття в Україні збільшився вдвічі порівняно з попереднім роком – до 21,1% (причому, прогноз був

майже 26%); у 2023 році незначно зменшився – до 18,2%.

Для порівняння, в Угорщині офіційний рівень безробіття становить 4,1%; Великобританії – 4,3%; Польщі – 5,0%; Німеччині – 5,7%; Франції – 7,2%; Італії – 7,3%. Серед європейських країн найбільший відповідний показник зареєстровано у Чорногорії – 16,2%. Разом з тим, Україна замикає топ-10 країн світу з найвищим рівнем безробіття [4].

У 2024 році НБУ прогнозує зниження цього показника до 14,2%, а у 2025–2026 роках – до 10-12% через швидке зростання попиту на працівників в умовах обмеженої пропозиції, що є наслідком подальшої міграції за кордон, мобілізації, потреби в адаптації ВПО та посилення диспропорцій на ринку праці. Однак рівень безробіття в Україні все ще перевищуватиме показники в період до повномасштабного вторгнення через зміни в структурі економіки, нерівномірне відновлення за регіонами та галузями, а відтак – посилення невідповідності між потребами працедавців і навичками працівників [5, с. 20].

Складнощі з пошуком кваліфікованих працівників роботодавцями в умовах поживавлення економічної активності зумовлюватимуть подальше підвищення доходів населення. Очікується, що вже у 2025 році реальні заробітні плати в економіці перевищать рівень 2022 року та зростатимуть надалі, зокрема через посилення конкуренції за робочу силу із закордонними роботодавцями. Прогнозу-

ється, що цьогоріч доходи населення в реальному вимірі, тобто з вирахуванням інфляції, зростуть на 8,1%, а в наступні два роки - ще на 6,5% та 3% відповідно.

В таблиці 1 розглянемо динаміку середньомісячної заробітної плати за галузями економіки та спробуємо встановити взаємозв'язок її розміру з активністю застосування господарюючими суб'єктами механізму банківського кредитування.

За даними таблиці 1 бачимо, що найбільшим обсягом банківського кредитування користуються суб'єкти господарювання, які займаються діяльністю у сфері оптової та роздрібною торгівлі. Частка кредитів, виданих таким підприємствам, перевищує третину загального обсягу кредитування бізнесу і становить: 2021 рік – 38,88%; 2022 рік – 37,25%; 2023 рік – 39,09%.

На другому місці за обсягами отриманих кредитів знаходяться суб'єкти промисловості та постачання електроенергії, разом з тим, їхня питома вага у загальному обсязі банківського кредитування бізнесу поступово скорочується: 2021 рік – 29,51%; 2022 рік – 27,92%; 2023 рік – 26,79%.

Натомість поступово зростає питома вага кредитів, наданих суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність у галузі сільського, лісового та рибного господарства: 2021 рік – 10,98%; 2022 рік – 15,71%; 2023 рік – 15,95%. Також збільшується частка кредитів, наданих бізнесу, який здійснює операції з нерухомим майном: 2021 рік – 6,74%; 2022 рік – 7,47%; 2023 рік – 7,71%.

Частка кредитування інших видів діяльності не є вагомою.

Зазначимо, що середня процентна ставка за новими кредитами для суб'єктів господарювання у 2023 році дорівнювала 15,8%. Найбільш дорогим (зі ставкою понад 20%) було кредитування сфери мистецтва, спорту, розваг і відпочинку (28,1%); освіти (23,2%); тимчасового розміщування й організації харчування (21,5%); будівництва (20,3%). Найдешевше кредитувалися корпоративні клієнти, які займаються операціями з нерухомим майном (11,7%); охороною здоров'я та наданням соціальної допомоги (12,4%); діяльністю у сфері адміністративного і допоміжного обслуговування (12,9%). Решта галузей економіки у 2023 році отримувала кредити за ставками 14–19%.

Як справедливо зазначає Т. Донкоглова, змінюючи облікову процентну ставку, НБУ безпосередньо впливає на короткострокові

ставки на грошовому ринку. Це, своєю чергою, визначає витрати на кредити для господарюючих суб'єктів. Зниження відсоткових ставок спонукає підприємства до збільшення інвестицій та розширення діяльності, що може стимулювати створення нових робочих місць; збільшення ставок продукує зворотні процеси [8, с. 49].

Дослідження взаємозв'язку середньомісячної заробітної плати з обсягами кредитування відповідної галузі дозволяє зробити доволі цікаві висновки. Так, суб'єкти господарювання, які функціонують у сфері інтелектуальної економіки (інформації та телекомунікації, фінансового і страхового бізнесу, професійної, наукової та технічної діяльності), забезпечують найвищий в Україні рівень оплати праці та мають при цьому мізерну питому вагу у корпоративному кредитному портфелі, доволі епізодично користуючись банківськими кредитами. Разом з тим, торгові та промислові підприємства активно використовують кредитні можливості вітчизняної банківської системи (сумарно – майже 70% корпоративного кредитного портфеля), що дозволяє їм систематично розширювати діяльність та підвищувати заробітну плату своїм працівникам. Отже, можемо зробити висновок, що системне використання суб'єктами реального сектору економіки кредитних коштів позитивно впливає на фінансові аспекти вітчизняного ринку праці.

Послідовне підвищення рівня заробітної плати має позитивні фіскальні наслідки, адже генерує щорічне зростання мобілізованих до всіх рівнів бюджетної системи України обсягів податку на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО). В таблиці 2 розглянемо його структуру у складі податкових надходжень зведеного бюджету.

Розглядаючи обсяги мобілізованого до бюджету ПДФО, які забезпечує вітчизняний ринок праці, слід акцентувати увагу, що у 2021 році ключову фіскальну роль відігравав податок, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати, питома вага якого складала 83,19%. Натомість у 2022–2023 роках ситуація змінилася через вагоме збільшення рівня оплати праці військовослужбовців. В результаті такого підвищення, частка ПДФО із заробітної плати скоротилася до 63,67% і 58,51% загального обсягу мобілізованого податку відповідно.

Разом з тим, бачимо, що адаптивні шоки попиту і пропозиції робочої сили 2022 року,

Таблиця 1

Структура кредитів, наданих суб'єктам господарювання, та динаміка середньомісячної заробітної плати (в розрахунку на одного штатного працівника)

Показники	2021 рік			2022 рік			2023 рік		
	кредитування		середня зар. плата, грн.	кредитування		середня зар. плата, грн.	кредитування		середня зар. плата, грн.
	сума, млн. грн.	пит. вага, %		сума, млн. грн.	пит. вага, %		сума, млн. грн.	пит. вага, %	
Галузі, де заробітна плата на одного штатного працівника вища за середній показник по Україні									
Інформація та телекомунікації	13357	1,78	25530	8080	1,07	30829	4733	0,64	37946
Фінансова та страхова діяльність	6295	0,84	23975	1611	0,21	27986	2141	0,29	34393
Професійна, наукова та технічна діяльність	8326	1,11	19369	12475	1,65	20497	6547	0,89	23413
Оптова та роздрібна торгівля	292514	38,88	13488	281027	37,25	15103	287417	39,09	20630
Промисловість та постачання електроенергії	221976	29,51	14902	210677	27,92	15176	196957	26,79	18390
Галузі, де заробітна плата на одного штатного працівника нижча за середній показник по Україні									
Транспорт, складське господарство, поштова і кур'єрська діяльність	32358	4,30	13837	25422	3,37	13731	26366	3,59	17184
Операції з нерухомим майном	50713	6,74	11142	56348	7,47	11560	56714	7,71	15509
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3058	0,41	11616	3728	0,49	13738	3627	0,49	14688
Сільське, лісове та рибне господарство	82600	10,98	12287	118504	15,71	13061	117249	15,95	14625
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	12269	1,63	11186	11542	1,53	12291	10516	1,43	14395
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	731	0,10	12508	101	0,01	11567	83	0,01	13336
Будівництво	22644	3,01	11289	19654	2,61	9781	18574	2,53	12634
Освіта	179	0,02	11817	206	0,03	11999	184	0,03	12439
Тимчасове розміщення й організація харчування	4504	0,60	8543	4663	0,62	9367	4041	0,55	12300
Надання інших видів послуг	799	0,11	13279	335	0,04	14554	146	0,02	18332
Всього в Україні	752324	100,0	14014	754371	100,00	14847	735295	100,00	17442

Джерело: складено авторами за даними [6; 7]

Таблиця 2

**Структура податку на доходи фізичних осіб
у складі податкових надходжень Зведеного бюджету України**

Показник	2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага, %
ПДФО, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати	267 173,0	83,19	246 413,1	63,67	268 198,5	58,51
ПДФО з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу, що сплачується податковими агентами	19 519,2	6,08	111 949,7	28,93	145 866,6	31,82
ПДФО, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку інших ніж заробітна плата	23 614,2	7,35	19 230,1	4,97	29 244,3	6,38
ПДФО, що сплачується фізичними особами за результатами річного декларування	7 125,5	2,22	5 932,4	1,53	7 155,0	1,56
ПДФО із доходу у вигляді процентів	3 726,0	1,16	3 210,1	0,83	5 493,9	1,20
Збір з одноразового (спеціального) добровільного декларування	18,8	0,01	279,4	0,07	163,0	0,04
ПДФО із доходів спеціалістів резидентів Дія-Сіті	-	-	-	-	1 438,3	0,31
ПДФО у вигляді мінімального податкового зобов'язання	-	-	-	-	791,3	0,17
Разом податок на доходи фізичних осіб	321 176,7	100,00	387 014,8	100,00	458 350,9	100,00

Джерело: складено авторами за даними [9]

викликані масовою зовнішньою та внутрішньою міграцією, поступово нівелюються, бізнес і населення пристосовуються до нових реалій, а обсяги ПДФО із заробітної плати найманих працівників, після значного «просідання» у рік повномасштабного вторгнення, у 2023 році повернулися на рівень 2021 року. За кількістю активних вакансій на ТОП-3 ресурсах України, ринок праці відновився у минулому році на 92%, а сегмент «блакитних комерців» – на 113%, що обумовлює подальші позитивні очікування.

Не можна оминати увагою і той факт, що частина активного працездатного населення була мобілізована або заключила контракт

зі Збройними силами України, що певною мірою також є працевлаштуванням. Частка податку на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями і особами рядового і начальницького складу, що сплачується податковими агентами, до повномасштабної російської агресії була незначною. Так, у 2021 році вона складала лише 6,08% загальних надходжень ПДФО. Разом з тим, державна політика, спрямована на покращення матеріального забезпечення ЗСУ та інших військових формувань України в період активного ведення бойових дій, вп'ятеро підвищила цей показ-

ник: у 2022 році – до 28,93%; у 2023 році – до 31,82%.

Розглядаючи взаємозв'язки між монетарною політикою, ситуативними змінами на ринку праці і фіскальними наслідками, зазначимо також, що вплив монетарних інструментів на функціонування ринку праці України та, у підсумку, – на фіскальні результати діяльності держави залежить від умов бізнес-циклу. Як свідчить світова фінансова практика, реформи у сфері захисту зайнятості зміцнюють фіскальні позиції під час економічного піднесення, але послаблюють їх у періоди спаду через короткострокові витрати на виробництво. Аналогічно, фіскальні вигоди від реформ допомоги по безробіттю є більшими за сильних циклічних умов. На противагу цьому, зниження податків на працю, що фінансується за рахунок державного боргу, та видатки на активну політику на ринку праці мають сильніший непрямий позитивний вплив на державні фінанси в періоди економічного спаду через більші фіскальні мультиплікатори, які необхідно зважувати на їхні прямі витрати. В цілому, внаслідок безробіття країна несе значні фінансові збитки, недоотримуючи надходження до бюджетів та соціальних фондів, утримуючи безробітних та відшкодовуючи їм втрати в доходах на період пошуку нових робочих місць.

Висновки із цього дослідження і далі перспективи в цьому напрямку. Отже, вітчизняний ринок праці поступово відновлюється від адаптивних шоків та стабілізується. Разом з тим, щоб підтримати щорічне зростання ВВП до 2030 року на рівні 5-7%,

Україні не вистачатиме від 3 млн. до 4,5 млн. робітників, адже до 2030 року 2 млн. осіб вийдуть з ринку праці через старіння та недостатню кількість молоді. Значний вплив на нехватку найманих працівників здійснює від'ємне сальдо міграційних процесів, адже, як вже зазначалося, панічні настрої в суспільстві, намагання захистити себе і своїх рідних, пошуки безпечного місця перебування та інші поведінкові чинники, спродукували значні обсяги зовнішньої міграції.

Повернення українців з-за кордону могло б збільшити український економічний потенціал, втім для цього потрібні такі передумови як безпека, інфраструктура, економічні можливості. Чим більше часу наші громадяни знаходяться за кордоном, тим більше вірогідність, що вони залишаться там назавжди, оскільки вимушені мігранти стають трудовими мігрантами та створюють нові соціальні зв'язки. Тому наразі одними з першочергових завдань уряду є створення безпечових умов проживання і працевлаштування наших співвітчизників, реновація економічної інфраструктури, оптимізація монетарної політики в контексті підтримки вітчизняного бізнесу з метою створення нових підприємств та виробничих комплексів, розгортання нових виробничих потужностей, розширення асортименту продукції та збільшення її обсягів, що сприятиме створенню робочих місць, зниженню рівня безробіття, стабілізації ситуації на ринку праці та забезпеченню щорічного зростання обсягів валового внутрішнього продукту як важливого аспекту повоєнного відновлення економіки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сідельникова Л. П. Монетарні впливи на ринок праці в умовах невизначеності. *Проблеми економіки*. 2024. № 1. С. 121–127.
2. Кількість зареєстрованих безробітних. *Сайт Міністерства фінансів України*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/> (дата звернення: 18.06.2024).
3. Рівень безробіття в Україні. *Сайт Міністерства фінансів України*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/> (дата звернення: 18.06.2024).
4. Україна входить до десятки країн світу з найвищими показниками безробіття. *Слово і діло: аналітичний портал*. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/10/12/infografika/svit/ukrayina-vxodyt-desyatky-krayin-svitu-pajvyshhymu-pokaznykamy-bezrobittya> (дата звернення: 24.06.2024).
5. Інфляційний звіт, квітень 2024 року. *Сайт Національного банку України*. 54 с. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-kviten-2024-roku> (дата звернення: 24.06.2024).
6. Основні показники діяльності банків. *Сайт Національного банку України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1> (дата звернення: 22.06.2024).
7. Середня заробітна плата в розрахунку на одного штатного працівника. *Сайт Національного банку України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/files/macro/Wages_u (дата звернення: 22.06.2024).
8. Донкоглова Т. О. Вплив монетарної політики в період правового режиму воєнного стану на ринок праці в Україні. *Наукові записки НаУКМА. Серія: Економічні науки*. 2023. Т. 8. Вип. 1. С. 47–53.

9. Звітність про виконання Зведеного бюджету України. *Open Budget*. URL: <https://openbudget.gov.ua> (дата звернення: 24.06.2024).

REFERENCES:

1. Sidelnikova L. P. (2024) Monetarni vplyvy na rynek pratsi v umovakh nevyznachenosti [Monetary influences on the labor market in conditions of uncertainty]. *Problemy ekonomiky – Problems of the economy*, vol. 1, pp. 121–127.
2. Kilkist zareiestrovanykh bezrobitnykh [Number of registered unemployed]. *Sait Ministerstva finansiv Ukrainy – Website of the Ministry of Finance of Ukraine*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/> (accessed June 18, 2024).
3. Riven bezrobittia v Ukraini [Unemployment rate in Ukraine]. *Sait Ministerstva finansiv Ukrainy – Website of the Ministry of Finance of Ukraine*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/> (accessed June 18, 2024).
4. Ukraina vkhodyt do desiatky krain svitu z naivyschymy pokaznykamy bezrobittia [Ukraine is among the ten countries with the highest unemployment rates in the world]. *Slovo i dilo: analitychnyi portal – Word and deed: analytical portal*. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/10/12/infografika/svit/ukrayina-vxodyt-desyatky-krayin-svitu-na-vyshchymy-pokaznykamy-bezrobittya> (accessed June 24, 2024).
5. Inflatsiynyi zvit, kviten 2024 roku [Inflation Report, April 2024]. *Sait Natsionalnoho banku Ukrainy – Website of the National Bank of Ukraine*. 54 p. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-kviten-2024-roku> (accessed June 24, 2024).
6. Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv [Key performance indicators of banks]. *Sait Natsionalnoho banku Ukrainy – Website of the National Bank of Ukraine*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1> (accessed June 22, 2024).
7. Serednia zarobitna plata v rozrakhunku na odnogo shtatnoho pratsivnyka [Average salary per full-time employee]. *Sait Natsionalnoho banku Ukrainy – Website of the National Bank of Ukraine*. URL: https://bank.gov.ua/ua/files/macro/Wages_y (accessed June 22, 2024).
8. Donkohlova T. O. (2023) Vplyv monetarnoi polityky v period pravovoho rezhymu voiennoho stanu na rynek pratsi v Ukraini [The influence of monetary policy during the legal regime of martial law on the labor market in Ukraine]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Serii: Ekonomichni nauky – Scientific notes of NaUKMA. Series: Economic Sciences*, vol. 8, issue 1, pp. 47–53.
9. Zvitnist pro vykonannia Zведеноho biudzhetu Ukrainy [Reporting on the implementation of the Consolidated Budget of Ukraine]. *Open Budget*. URL: <https://openbudget.gov.ua> (accessed June 24, 2024).